

КАФЕДРА ОПЕРНОГО СПІВУ

Камерний спів

Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	В5 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма	«Музичне мистецтво» Оперний спів

Курс	1
Семестр	1-2

Статус	Обов'язкова
--------	-------------

ECTS	3
Годин	90
Індивідуальні заняття	34
Самостійна робота	56

Форма контролю	Іспит
----------------	-------

Інформація про викладачів

1	ПІБ	Кабка Геннадій Миколайович, доцент, доцент кафедри оперного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
	Профіль викладача	http://esu.com.ua/search_articles.php?id=11977 https://orcid.org/0000-0001-5651-5554
	e-mail	kabka@ukr.net
2	ПІБ	Кононова Марія Віталіївна, старша викладачка кафедри камерного співу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
	Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-8761-4181
	e-mail	mkononova@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Камерний спів» є важливою складовою фахової підготовки здобувачів-співаків, які по закінченню освітнього ступеня «Магістр» отримують професійні кваліфікації: артист-вокаліст (соліст оперний, камерний), репетитор з вокалу, викладач закладу вищої освіти. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань, умінь та навичок в об'ємі, який також необхідний для подальшої педагогічної діяльності молодих фахівців.

Мета курсу:

– підготовка висококваліфікованих фахівців для професійної діяльності у галузі камерно-концертного співу в єдиному процесі професійного навчання, музичної освіти та естетичного виховання;

– систематизація й узагальнення знань та вмінь у галузі камерного співу, формування на їх основі професійних виконавських навичок, переконань, світогляду;

– засвоєння здобувачами практичних основ камерного співу, розвиток виконавської майстерності здобувачів-вокалістів на матеріалі камерно-вокальної музики від кінця XVI століття – до сьогодні;

– розвиток пізнавальних і фахових зацікавлень у галузі камерно-концертного виконавства, формування мотивації до самостійної професійної діяльності в цій сфері, яка характеризується високою музичною та сценічною культурою, охоплює велику кількість репертуару, репрезентує найрізноманітніші стилі та жанри, вимагає навичок високохудожньої презентації творів.

Завдання курсу:

– вдосконалювати вокально-технічні навички (володіння всіма видами вокалізації, артикуляцією, витонченою палітрою звукових динамічних відтінків, технікою виконання у різних вокальних стилях);

– виховувати дбайливе ставлення до голосу;

– формувати навички роботи з камерно-вокальним репертуаром, який слід вивчати мовами оригіналу;

– розвивати й поглиблювати в здобувачах розуміння стилю, жанру, форми твору, що виконується;

– напрацювати навички художньої інтерпретації поетичного та музичного тексту камерно-вокального твору;

– сприяти підвищенню рівня музично-вокальної та загально-естетичної ерудиції здобувачів;

– використовуючи методики прогнозування та визначення стратегії розвитку мистецької особистості, виявляти й максимально розвивати індивідуальні можливості кожного здобувача-вокаліста й вірно спрямовувати його самовизначення та подальшу фахову діяльність.

Предметом дисципліни є вдосконалення виконавської майстерності здобувачів-вокалістів оперного профілю на матеріалі камерно-вокальної музики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

– особливості камерно-вокальної техніки, специфіку виконання камерно-вокальної музики;

– методологію роботи з камерно-вокальним репертуаром, принципи транспонування творів, специфіку роботи з текстами, що виконуються мовами оригіналу;

– камерно-вокальний репертуар шляхом його підбору, теоретичного усвідомлення та практичного засвоєння;

– спеціальну літературу, присвячену історії та естетичній природі співу, художньої інтерпретації, мистецьких стилів та течій;

– виконавсько-педагогічні традиції національної, локальних, а також провідних світових вокальних шкіл у галузі камерного концертування;

– сучасні досягнення в галузі камерно-концертного виконавства, педагогіки та музичної творчості;

– основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати завдання творчого, навчально-просвітницького, науково-дослідницького та методичного характеру;

вміти:

– володіти засобами виконавської виразності та технічною майстерністю у камерному співі;

– застосовувати на практиці методологію роботи з камерно-вокальним репертуаром;

– орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах, розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію;

– володіти основами художнього інтерпретування камерно-вокальних творів, стилістичними засобами втілення авторських та власних виконавських задумів;

– перекладати, редагувати та рецензувати тексти відомих вокальних творів зарубіжних композиторів з метою їх ширшої популяризації;

– користуватися базою знань з історії та сучасного розвитку вокального мистецтва, творчості персоналій, комплексом професійної компетентності співака-соліста;

– вивчати і розвивати кращі традиції виконавських шкіл, проводити безперервну дослідницьку роботу, спрямовану на збагачення власного репертуару та пошук свого індивідуального

виконавського стилю в музичній культурі сьогодення;

- проводити музично-просвітницьку і критичну діяльність;
- публічно презентувати камерно-вокальні твори на високому художньому, технічному та сценічному рівні;

мати навички:

- самостійної роботи;
- швидкого опанування камерно-вокальних творів, їх транспонування в інші тональності за необхідності;
- володіння художньою мірою та естетичним смаком;
- ансамблевого виконання;
- сценічної презентації творів.

Програмні компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії
- ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.
- ЗК 9. Здатність працювати автономно.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):

- СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
- СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.
- СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.
- СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.
- СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
- СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.
- СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
- СК 8. Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного/навчального матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.
- ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
- ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
- ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.
- ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

МОДУЛЬ 1. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ВИКОНАННЯ КАМЕРНО-ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ

Змістовий модуль 1. Особливості застосування фахових навичок камерного співу у творах камерно-вокального репертуару

Тема 1. Специфіка практичного застосування фахових навичок камерного співу

Тема 2. Інтерпретаційні особливості камерно-вокального жанру

Тема 3. Стилистичні особливості камерно-вокального мистецтва різних епох

Тема 4. Взаємодія вокаліста з акомпаніатором: ансамблевий аспект

Змістовий модуль 2. Основи самостійної роботи над побудовою концертних програм

Тема 5. Самостійна робота здобувачів-вокалістів над камерно-концертним репертуаром

Тема 6. Робота над сценічним образом і художньою виразністю

Тема 7. Аналіз записів власного виконання як метод самостійного навчання

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Камерний спів» для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» кафедри оперного співу НМАУ імені П. І. Чайковського складається з індивідуальних занять та частки годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (іспит) та не обов'язкові концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотний матеріал орієнтовних списків камерно-вокального репертуару, музикознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі НМАУ, заохочується праця й з інтернет-ресурсами. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах НМАУ надаються для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс-мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали здобувачі можуть знаходити на сайті бібліотеки НМАУ імені П. І. Чайковського <http://lib.knmau.com.ua>.

Кожен змістовий модуль може бути використаний викладачем на будь якому етапі роботи зі здобувачем протягом I-II семестрів. Індивідуальні перспективні та поточні плани роботи складаються викладачем у відповідності до програмних вимог з урахуванням професійних можливостей та рівня підготовки кожного здобувача.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Поточний контроль.

Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння навчального матеріалу, аналізу процесу формування у здобувача вокальної техніки камерного співу, навичок художньої інтерпретації камерно-вокального репертуару, ансамблевої взаємодії та підготовки до публічних виступів.

2. Міжсеместровий (проміжний) контроль.

Здобувачі беруть участь у запланованих викладачем або кафедрою творчих заходах (фестивалі, конкурси, концерти класу), на яких передбачено публічне виконання камерно-вокальних творів. Виступи формуються викладачем. Характеристику перспективи творчого зросту та професійного рівня підготовки здобувача дає викладач з предмета згідно «Шкали оцінювання».

3. Підсумковий контроль.

Іспит оцінює кафедральна комісія, враховуючи професійний та творчий розвиток здобувачів з дисципліни «Камерний спів» освітнього ступеню «Магістр».

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у концерті класу, кафедри тощо	10
2.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	10
3.	Іспит	80
	Всього	100

Критерії оцінювання знань здобувачів

Здобувач з оцінкою **90-100 балів** – **«Відмінно» (А)** на високому технічному та артистичному рівні розкрив свої природні виконавсько-сценічні дані: сповна володіє різними видами техніки співу, переконливо інтерпретує твори найрізноманітніших стилів і жанрів, точно розбудовує драматургію твору з допомогою вокально-артистичних засобів та виконавської експресії.

Також на оцінку можуть впливати і суб'єктивні чинники, як уміння виконавського редагування репертуару, роботи в ансамблі, працездатність, позитивна мотивація навчання, рівень складності програми, темп неухильного творчого зростання, конкурсні відзнаки та досвід виступів на значних сценах.

Здобувач з оцінкою **82-89 балів** – **«Добре» (В)** достатньо розкрив свої виконавсько-сценічні дані, володіє технічними, художніми і артистичними прийомами виконання, різними видами техніки співу, вимовою, створює цікаву інтерпретаційну версію твору, має навички виконавського редагування репертуару, укладання концертних програм, вільно почувається в ансамблі, знає правила організації концертної роботи.

Здобувач з оцінкою **74-81 балів** – **«Добре» (С)** демонструє практичні навички різних видів техніки співу, має добру вимову, артикуляцію, презентує переконливу роботу над художнім образом камерно-вокального твору, вміння інтерпретувати музику вокально-технічними засобами, має навички виконавського редагування репертуару, укладання концертних програм, правил організації концертної роботи.

Здобувач з оцінкою **64-73 бали** – **«Задовільно» (D)** недостатньо добре володіє вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю, виконавсько-інтерпретаторськими навичками, має проблеми з опануванням окремими технічними та фактурними складностями, вмінням швидкого, міцного і довготривалого запам'ятовування музичного твору. Програма здебільшого середнього рівня складності. Обмеженість в технічному плані не дозволяє проявитися артистизму і стабільності. Інтонаційна виразність голосу і дикція, як і виконання вокального твору непереконливі. Проте підготовка здобувача дозволяє сподіватися на подальший професійний зріст.

Здобувач з оцінкою **60-63 бали** – **«Задовільно» (Е)** не досить добре володіє вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю, має слабкі вокально-технічні вміння і невиразні навички художнього інтерпретування камерно-вокальних творів. Програма певною мірою відповідає рівню його художнього та технічного розвитку, але не відпрацьована в плані інтерпретаторського мислення і розуміння стилю. Програма низького або середнього рівня складності. Дикція, інтонаційна виразність не розкриті. Проте підготовка здобувача дозволяє сподіватися на подальший професійний зріст.

Оцінку **35-59 балів** – **«Незадовільно» (FХ)** отримують здобувачі, які продемонстрували низький рівень оволодіння вокально-технічними прийомами й виконавською майстерністю, недостатньо розкрили свої виконавські можливості, але мають можливість повторного складання іспиту. Програма низького рівня складності. Вокально-технічні навички та інтерпретаторське мислення і розуміння стилю виявляється фрагментарно. Проте, при наполегливій подальшій роботі можливий певний професійний зріст.

Оцінку **1-34 бали – «Незадовільно»(F)** отримують здобувачі, які не відповідають жодному з вищезазначених критеріїв. Рівень складності програми низький. Здобувач володіє певними навичками та уміннями при виконанні музичних творів, які значною мірою не відповідають рівню його підготовки. Вокальні навички потребують ретельного опрацювання в плані інтонації, дикції, постановки голосу.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися здобувачам з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається участь здобувачів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Виконавські форми сольного співу: до питання різнопрофільних співацьких особистостей. Національний університет культури і мистецтв. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
2. Антонюк В. Г. Вокальна лірика Віктора Косенка та формування української школи камерного співу. *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чаковського*. Київ, 2016. Вип. 115. С. 146–162.
3. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для музичних ВНЗ / видання 3-тє, доповнене та перероблене. Київ, 2017. 218 с.
4. Антонюк В. Г. Етномузикологічні чинники навчання співу : наукове дослідження. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
5. Антонюк В. Г. Олена Муравйова – професор Музично-драматичної школи Миколи Лисенка. *Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2017. № 2 (35). С. 87–100.
6. Антонюк В. Г. Орфоепія у художньому співі : дослідницька праця. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
7. Антонюк В. Г. Поетика співу : монографія. Київ : Видавець Бихун В. Ю., 2025. 116 с.
8. Антонюк В. Г. Постановка голосу : посібник для музичних ВНЗ. Київ : Українська ідея, 2000. 68 с.
9. Антонюк В. Г. Професійна діяльність вокалістів як мотиваційний процес. *Мистецтвознавчі записки : зб. наук. праць*. Київ, 2005. № 2 (8). С. 96–105.
10. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 144 с.
11. Антонюк В. Г. Український традиційний спів як феномен культури. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. Тернопіль, 2001. Вип. 1 (6). С. 33–37.
12. Антонюк В. Г. Формування індивідуального виконавського стилю: культурно-антропологічний аспект : наукове дослідження. Київ : Українська ідея, 1999. 24 с.
13. Антонюк В. Г. Школа сольного співу. Академія музичної еліти України: Історія та сучасність. Київ : Музична Україна. 2004. С. 435–454.
14. Антонюк В. Г. Cantare con raso fiato в теорії співу М. Гарсії та сучасних дослідженнях. *Українське музикознавство*. Київ, 2011. Вип. 37. С. 343–356.
15. Артюхова Л. Я. Реконструкція технологічних моделей автентичного типу виконання творів доби Бароко. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка* / ред.-упор.: М. Пантук та ін. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 56. С. 32–39.
16. Артюхова Л. Я. Вокальна музика бароко у репертуарі сучасних українських співаків: актуальні тенденції та перспективи розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка* / ред.-упор.: М. Пантук та ін. Дрогобич : Гельветика, 2023. Вип. 59. С. 43–48.

17. Баланко О. Українська камерно-вокальна музика кінця XX – початку XXI ст. як виконавський феномен : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Одеса, 2017. 246 с.
18. Басса О. Камерно-вокальна творчість західноукраїнських композиторів першої третини XX століття в аспекті проблеми мотивації. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Серія: Мистецтвознавство. Тернопіль, 2011. Вип. 2. С. 17–23.
19. Берегова О. М. Музична творчість у системі художньої комунікації. *Українська та світова музична культура: сучасний погляд : науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2005. С. 3–15.
20. Бодіна О. О. Деякі естетико-методологічні принципи аналізу виконавського мистецтва. *Українське мистецтвознавство*. Київ : Муз. Україна, 1975. Вип. 10. С. 138–151.
21. Булат Т. П., Філенко Т. Ю. Світ Миколи Лисенка: національна ідентичність, музика і політика України XIX – поч. XX ст. Нью-Йорк : Українська вільна академія наук у США ; Київ : Майстерня книги, 2009. 408 с.
22. Булат Т. Український романс. Київ: Наукова думка, 1979. 320 с.
23. Бялик М. Г. Л. Ревуцький. Риси творчості / передм. М. Гордійчука. Київ : Музична Україна, 1973. 200 с.
24. Вавренчук І. Сецесійні акценти у вокальній ліриці В. Косенка. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль, 2012. Вип. 3. С. 140–146.
25. Ван Сіге. Українська національна вокальна традиція: жанрова, стильова та виконавська проєкції. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. праць ХДУМ імені І. П. Котляревського*. Харків, 2022. Вип. 62. С. 93–106.
26. Ван Цзо. Український солоспів у контексті сучасного виконавського мистецтва : автореф. дис. ... канд. мистецтв. : 17.00.03. Харків, 2015. 18 с.
27. Віктор Косенко, його доба і культура XXI століття. *Науковий збірник матеріалів І науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю створення Музею-квартири В. С. Косенка*. Київ, 2020. 183 с.
28. Востряков О. А. Сучасна практика підготовки оперних співаків у системі «ВУЗ – театр». *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2000. Вип. 5: Музичне виконавство. Кн. 4. С. 177–183.
29. Вотріна В. В. Мистецтво співу і вокальна методика М. Е. Донець-Тессейр. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2001. 272 с.
30. Ганзбург Г. І. Театралізація камерних жанрів у вокальній музиці Р. Шумана. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. ХДУМ імені І. П. Котляревського / ред.-упоряд. Л. В. Шаповалова*. Харків, 2010. Вип. 28. С. 145–158.
31. Гмиря Б. Р. Бесіди про вокал // Борис Гмиря / статті, листи, спогади. Київ : Муз. Україна, 1975. С. 68–85.
32. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського (1971–2001) : посібник. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2002. 94 с.
33. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : підручник. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 1997. 320 с.
34. Говорухіна Н. О. Еволюція вокального циклу та закономірності циклоутворення (на прикладі творів Р. Шумана, Х. Вольфа, А. Шенберга) : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Харків, 2009. 239 с.
35. Горелік Л. М. Вокальний цикл у жанрово-видовій специфіці камерного співу : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Одеса, 2006. 16 с.
36. Грачова О. Модерністські аспекти формування української музичної культури. *Вісник КНУКіМ*. 2013. Вип. 2. С. 123–129.
37. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти: монографія. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
38. Грица С. Рефлексії від музики та писань про музику Богдани Фільц. *Музична україністика*. Київ, 2010. Вип. 5. С. 22–26.
39. Грінченко М. Український романс. Вибране. Київ, 1959. 532 с.
40. Давидов М. А. Теорія виконавської майстерності в працях українських дослідників. *Науковий*

- вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Київ, 1999. Вип. 3: Музичне виконавство. С. 7–22.
41. Євтушенко Д. Г. Роздуми про голос: нотатки педагога-вокаліста. Київ : Музична Україна, 1979. 91 с.
 42. Жайворонок Н. Б. Види музичної інтерпретації. *Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ*. Київ, 2004. Вип. 5. С. 213–219.
 43. Знаменська О. В. Культура мови у співі. Київ : Держвидав, 1959. 156 с.
 44. Кабка Г. М. Розвиток та роль педагогічного артистизму у творчій діяльності на прикладі специфіки його формування у музиканта-педагога. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць ДАКККіМ та НУ імені Тараса Шевченка*. Київ : НАКККіМ, 2009. Вип. 22. С. 336–341.
 45. Кабка Г. М. Феномен «особистість – автор – творець» в українському музично-виконавському мистецтві другої половини ХХ століття. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць ДАКККіМ та НУ імені Тараса Шевченка*. Київ : НАКККіМ, 2009. Вип. 23. С. 191–197.
 46. Кабка Г. М. Фрагмент історії українського вокального мистецтва другої половини ХХ століття: джерелознавство крізь дзеркало факту (на прикладі особистих щоденників народної артистки України, доцента Л. Лобанової). *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2009. Вип. 83: Проблеми методики та виконавства на духових інструментах (вокальне та інструментально-духове мистецтво). С. 78–88.
 47. Козаренко О. В. Феномен української національної музичної мови : монографія. Львів : Наукове тов-то імені Т. Шевченка, 2000. 248 с.
 48. Колесник О. С. Феномен інтерпретації в художній культурі : монографія. Київ : НАКККіМ, 2014. 264 с.
 49. Колодуб І. С. Питання теорії вокального мистецтва. Харків : Штрих, 1995. 120 с.
 50. Колодуб І. С. Практичні поради педагога-вокаліста. Київ : Музична Україна, 2010. 54 с.
 51. Коменда О. І. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі : автореф. дис. ... докт. мист. : 17.00.03. Київ, 2020. 33 с.
 52. Комісаров О. В. Початкове навчання співу на фонетичній основі української мови. Київ : ІСДО, 1995. 88 с.
 53. Кононова М. В. Ідеальне та еталонне в системі категорій музично-виконавського мистецтва : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Київ, 2009. 206 с.
 54. Кононова М. В. Теоретико-методичний концепт вокальної виконавської школи у працях Валентини Антонюк. *Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського*. 2019. № 4 (45). С. 114–128.
 55. Костюк О. Г. Сприймання музики і художня культура слухача. Київ : Наукова думка, 1965. 123 с.
 56. Красовська Л. О. Музична виразність у вокальних творах. *Вісник ХДАДіМ*. Харків, 2011. № 1. С. 193–195.
 57. Кушка Я. С. Методика навчання співу : посібник з основ вокальної майстерності. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 288 с.
 58. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / упор. Л. О. Іванова. Київ : Музична Україна, 1989. 133 с.
 59. Лісова О. Г. Програмність як жанрова парадигма камерної вокальної музики: до проблеми виконавського розуміння : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Одеса, 2009. 19 с.
 60. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, записаних з голосу Остапа Вересая. Київ : Мистецтво, 1955. 86 с.
 61. Ліхтман З. Ю. Про роботу в класах камерного співу консерваторії. *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2003. Зі спадщини майстрів. Кн. 1. С. 127–143.
 62. Ліхтман З. Ю. Вибрані романси українських композиторів (спроба виконавського аналізу). Київ : Музична Україна, 1970. 48 с.
 63. Ляшенко І. Ф. Історико-стильові та етнофольклорні джерела формування української композиторської школи. *Українська художня культура : навч. посіб. / за ред. І. Ф. Ляшенка*. Київ : Либідь, 1996. С. 235–258.

64. Мадишева Т. П. Співак і мова: культура співу мовою оригіналу (теорія і практика) : навчальний посібник. Харків : Штрих, 2002. 160 с.
65. Макарова Е. В., Яковенко В. Г. Вокальний навчальний репертуар в контексті модернізаційних підходів. *Наукові записки : збірник наукових статей. Серія: Педагогічні науки*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 133. С. 154–158.
66. Малишев Ю. В. Солоспіви: нариси та нотатки про українську вокальну лірику. Київ : Музична Україна, 1968. 219 с.
67. Маслій К. С. Виховання голосу співака : навчальний посібник. Рівне : ЛІСТА, 1996. 120 с.
68. Микиша М. Б. Практичні основи вокального мистецтва / літ. виклад М. І. Головащенко / Вид. 2. Київ : Музична Україна, 1985. 80 с.
69. Михайлова Т. М. Виховання співаків у Київській консерваторії: хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр. Київ : Музична Україна, 1970. 128 с.
70. Мокренко А. Ю. Переклад чи оригінал? Культура і життя. 1996. № 52.
71. Моляко В. О. Проблеми психології творчості. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць* / За ред. В. О. Моляко. Т. 12. Вип. 6. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2009. 352 с.
72. Москаленко В. Г. Аналіз у ракурсі музичної інтерпретації. *Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2008. № 1. С. 106–112.
73. Москаленко В. Г. Творчий аспект музичного стилю. *Київське музикознавство*. Київ, 1999. Вип. 1. С. 87–93.
74. Муравйова О. О. Спогади. Матеріали / упор. та прим. Г. І. Філіпенко. Київ : Музична Україна, 1984. 150 с.
75. Нагорна О. В. Осмислення значущості інтерпретації у вокальному виконавстві майбутніх учителів музичного мистецтва: герменевтичний підхід. *Науковий вісник Миколаївського університету імені В. О. Сухомлинського: педагогічні науки* : зб. наук. праць. 2020. Миколаїв. С. 129–133.
76. Нагорна О. В. Практичний досвід оперного співу в методичних підходах на уроках навчання вокалу : тези доповіді. *IV міжнар. наук.-практ. читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського*. 4–6 березня 2020 р.. Київ. С. 174–177.
77. Нудьга Г. А. Слово і пісня : дослідження. Київ : Дніпро, 1985. 342 с.
78. Паторжинський І. С. Важливі питання в комплексному вихованні актора-співака. *Питання вокального мистецтва : науково-методичні записки КДК імені П. І. Чайковського* / Редкол. : Гузій В. М. та ін. Київ : Мистецтво, 1964. Т. 2. Вип. 3. С. 30–33.
79. Піхманець Р. В. Психологія художньої творчості (теоретичні та методичні аспекти). Київ : Наукова думка, 1991. 164 с.
80. Полканов А. А. Феномен камерного співу: від естетичних настанов до музично-семантичних властивостей : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Одеса, 2021. 165 с.
81. Ржевська М. Ю. Проблеми динаміки виконавського мистецтва в українській музичній культурі 20-х років. *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2000. Вип. 8: Музичне виконавство. Кн. 5. С. 35–43.
82. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навчальний посібник. Київ : АПН України. Ін-т пед. і психолог. проф. освіти, 1996. 236 с.
83. Роберт Шуман і перетин шляхів музики і літератури : зб. наук. пр. / укладач Г. І. Ганзбург. Харків : «Ра» – «Каравела», 1997. 272 с.
84. Рябуха Н. О. Специфіка виконавської інтерпретації в системі трансформації культурних парадигм постмодернізму. *Культура України : зб. наук. пр. Харк. держ. акад. культури* / заг. ред. В. М. Шейка. Харків : ХДАК, 2014. 111–120.
85. Самойленко О. І. Психологія мистецтва: сучасні музикознавчі проєкції : монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 236 с.
86. Семененко І. В., Іваненко М. В., Павлюкова Г. В. Концертний виступ в контексті виконавської діяльності вокаліста. *Молодий вчений : наук. журн.* 2017. № 11 (51). С. 652–655.
87. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів : посібник. Вінниця : Нова книга, 2013. 176 с.

88. Стахевич О. Г. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1: Природно-наукові теорії співу : навч. посіб. для муз. та пед. ВНЗ. Харків–Суми, 2002. 92 с.
89. Тарасова О. О. Історико-культурна еволюція артикуляційного комплексу (на прикладі вокальних циклів XIX–XX ст.) : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.01. Харків, 2004. 20 с.
90. Тарасюк Л. М. Принципи вибору репертуару для студентів-вокалістів. *Sciences of Europe*. (Praha, Czech Republic), 2022. № 88. Vol. 2. P. 13–15.
91. Терещенко А. К. Становлення в українській музиці першої третини XX століття нових векторів стилеутворення (на матеріалі творчості Левка Ревуцького). *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії*. НАН України, ІМФЕ імені М. Т. Рильського. Київ, 2015. Вип. 15. С. 37–48.
92. Філатова О. О. Жанровий генезис виконавського діалогу в музиці (на матеріалі камерно-вокальної творчості) : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Одеса, 2005. 15 с.
93. Хань Кай. Феномен камерного вокального виконавства у взаємодії української та китайської національних шкіл: історичний та теоретичний аспекти : дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Суми, 2017. 185 с.
94. Хуторська А. Й. Композиторська інтерпретація поетичного тексту як художній переклад (на прикладі камерно-вокальної музики) : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Харків, 2009. 17 с.
95. Чайка В. Мистецтво творити голосом. Роль психофізіологічного стану студента у розвитку його вокальної майстерності: поради педагога. Львів : Місіонер, 2008. 104 с.
96. Чжоу Чживей. Порівняльна інтерпретологія: шляхи адаптації співака до інонаціональних виконавських традицій : автореф. дис. ... канд. мист. : 17.00.03. Харків, 2012. 22 с.
97. Шьонгальс У. Множинність сучасних інтерпретацій пісні «Ich grolle nicht» з циклу Р. Шумана «Любов поета». *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. 2013. Вип. 27. С. 21–25.
98. Шуляр О. Д. Історія вокального мистецтва : монографія. Івано-Франківськ, 2010. 352 с.
99. Юдкін І. М. Історичні художньо-стильові системи в процесі взаємодії світських, культових та фольклорних традицій. *Українська художня культура* : навчальний посібник / за ред. І. Ф. Ляшенка. Київ : Либідь, 1996. С. 217–235.
100. Юник Д. Г. Психологічні механізми сприймання авторського нотного тексту музичного твору виконавцями-інтерпретаторами. *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. 2018. № 123. С. 17–29.